

2. Лидов А.М. Иеротопия. Создание сакральных пространств как вид творчества и предмет исторического исследования / А.М. Лидов // Иеротопия. Создание сакральных пространств в Византии и Древней Руси. – М.: «РусАрх», 2011 г – С. 9-58.

3. Мартынов В.И. Зона opus posth или рождение новой реальности / В.И. Мартынов. – М: КЛАССИКА-XXI, 2005- 288 с.

4. Медушевский В.В. Новое сакральное пространство или вечная юность традиции? Минимализм в его отношении к традиции /В.В. Медушевский // Научные труды Московской государственной консерватории им. П. И. Чайковского/ Ред. М. Катунян. – вып. 47. – М.: Изд-во МГК им. П. И. Чайковского, 2004, р. – С.107 -113.

5. Флоренский П.А Анализ пространственности и времени в художественно-изобразительных произведениях // Флоренский П.А., священник. Статьи и исследования по истории и философии искусства и археологии. – М.: Мысль, 2000. – С.79–

6. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук: в 2 частях / М. Фуко (пер. В.П. Визгин). – Часть первая. – СПб.: А-сacд, 1994. – 406 с.

7. Элиаде М. Очерки сравнительного религиоведения / М. Элиаде. – М.: Ладомир, 2000. – 448 с.

УДК 793.3.036.1:[94:355] (477)«14/17»

Сабодаш В. М.

ІСТОРИЧНА ДОСТОВІРНІСТЬ КОЛЕКТИВНОГО ОБРАЗУ КАЗАКІВ У ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

В статье рассматривается проблема исторической достоверности образа украинского казачества в хореографии.

Ключевые слова: казак, украинский танец, образный стереотип.

The article is devoted to consideration of the problem of the historical authenticity of the image of the Ukrainian Kozaks in the choreographic art.

Keywords: Kozak, Ukrainian dance, typical stereotype.

Сьогодні актуальною виявляється проблема достовірної презентації образу життя запорізьких козаків у виставах, окремих хореографічних або вокально-хореографічних композиціях. Якщо розглядати тему "козацтва" на сцені, то можна прослідкувати загальну тенденцію подачі образу "козака" як не зовсім тверезої людини з бочкою чи кухлем в руках. Цей шаблон «прилип» до нашого народного "воїнства". А де ж наша гідність, де ж ті хоробрі хлопці із закрученими вусами аж за вуха, чубами як та "чайка", що в безкрайньому синьому морі разила турецькі галери, шаровари - такі широкі, як безкрайні наші степи. Все це чомусь забулося. Навіть в дитячих самодіяльних колективах хлопчики по 9-17 років посправжньому, як досвідчені чоловіки залихвацько «випивають» зі своїх кухлів та починають розваги. Сумно, дуже сумно дивитись на це все. Закликаємо: керівники, не викривляйте дитячої уяви про наших славетних предків-козаків, які боролись за свою країну, православну віру та не підтримуйте тих, хто все життя хотів поневолити українців, насадити нам своє бачення нашого життя!

Мета статті - нагадати, хто ж були ті славні козаки, козарлюги, яких ані куля, ані ворожа шабля не брала. Завдання статті – конкретизувати мету, визначити шляхи її розкриття у сфері хореографічного мистецтва.

Наприкінці XV століття литовське князівство, до складу якого входили українські землі, анітрохи не клопоталося їх обороною від орди. Біда змусила людей, що проживали у степах біля Дніпра, взятись за зброю та організувати тут козацькі загони для відсічі ворога.

У визначенні походження слова "козак" існує багато версій. Один із польських авторів зводив його витоки до якогось легендарного ватажка на ім'я Козак. Інші польські вчені пояснюють походження поняття від слова "коза", мовляв, козаки були такі ж прудкі і витривалі, як кози. Існує версії походження слова "козак" від спорідненого в турецькій мові,

що означає «забіяка, волоцюга, розбійник і т. д.» [3]. Але головне, що «козак» на Україні - синонім лицарської доблесті й високого благородства, який втратив негативний відтінок значення від походження цього слова.

За описами сучасників, козаки переважно були плечисті, міцні, з довгими вусами на верхній губі, з розкішним оселедцем на тім'ї, завжди дивились якимось похмуро, спідлоба. «Обличчя козака під час розмови поступово веселішало, живі проникливі очі засвічувалися вогнем, і вся його постать, смуглява від літньої спеки й степового повітря, дихала мужністю, молодечтвом, заразливими веселощами й неповторним гумором» [3]. Більшість часу героїчних людей минала в походах і боях. Тому воєнне мистецтво козаків завжди було на високому рівні. Окрім блискучої виучки, сміливості та щирості вони були дотепними й вигадливими. Скажімо, вони вміли довго перебувати під водою, дихаючи через очеретини, і у нічну годину виходити з води й кидатися на ворога. Вміли запорожці зробити зі свого табору неприступну фортецю. Місце, де вони зупинялися, оточували возами й міцно зв'язували їх між собою. Далі викопували глибокий рів і насипали вал. Ворожа кіннота вже не могла ніяким способом увірватися в табір.

Спостережливий, освічений французький інженер Гійом Левассер де Боплан, приїхавши до Польщі в 1630 році, керував спорудженням фортець, замків, палаців. Він довго жив в Україні і склав багато карт її земель, прославився у Європі своєю книгою "Опис України", яка була перекладена багатьма мовами. Боплан писав про козаків: "У них немає нічого простацького, крім одягу, вони кмітливі і проникливі, дотепні й надзвичайно щедрі, не побиваються за великим багатством, зате дуже люблять свободу, без якої не уявляють собі життя" [2, с.78]. Точними деталями окреслює автор "Опису України" колективний портрет запорожців: "Вони добре загартовані, легко переносять спеку й холод, спрагу й голод, невтомні в битвах, відважні, сміливі, чи, радше, відчайдушні, власним життям дорожать..." [2, с.76].

Наша молодь дуже багато знає про "спартанців" та їх ватажка, царя Леоніда з фільмів: "300 спартанців", "Троя" з головними героями Гектором і Ахілесом, дужими, винахідливими й сміливими. Але, нажаль, вони не знають про наших славетних козаків Юрія Михайловича та Юрія Кульчинського, які врятували місто Відень від турків на чолі з Ахметом II. Завдяки Кульчинському Європа дізналась про такий напій, як "кава", європейці поставили йому пам'ятник на одній з вулиць Відня. Відомими є легендарний кошовий Іван Сірко, що брав участь у близько п'ятдесяти п'яти битвах (тільки в трьох з них йому не всміхнулась перемога), славетний гетьман Петро Сагайдачний, Петро Могила й багато інших славних синів України.

Ми, люди мистецтва, практично нічого не робимо, щоб підняти наш патріотичний дух, створюючи історично правдиві героїчні танці, спектаклі, художні фільми, щоб наша молодь глибше пізнавала нашу тяжко вистраждану, але героїчну долю країни, в якій ми живемо. Навіть багато іноземців залишили свої захоплені спогади про ратне мистецтво запорожців, про козацьких гармашів, які дивували влучністю пострілів, про будівництво оборонних споруд і про мореплавців, що на своїх легких човнах, званих "чайками", вступали в бій з великими галерами і брали їх на абордаж.

Саме це треба транслювати в своїх хореографічних творах, робити чітку муштру, вишколений герць з тонким гумором в розвагах без натяку на пияцтво. Так, наприклад, як це зробив Національний академічний ансамбль танцю України ім. П. П. Вірського в хореографічній композиції "Запорожці". В ній є все: чіткі малюнки кола, що імітують обоз; шеренги, імітуючі бойові порядки і побудову оборонної "лави"; іскрометний гумор дідів, які не імітують п'яниць, а показують свою козацьку вдачу перед молодими бійцями й тонку акторську гру. Цей шедевр, який і через п'ятдесят років буде актуальним, і не покладуть його на полицю, як старе, нікому не потрібне "раритетне" мистецтво, як ті танцювальні номери, які вже не виконуються в багатьох професійних та аматорських колективах. Тому слід вивчати історичну й художню літературу, аналізувати її, а не тільки керуватися образними шаблонами й стереотипами, і нарешті зрозуміти, що ми, хореографи, балетмейстери-постановники, викладачі та керівники колективів, повинні нести історично достовірні відомості, справжню культуру в наш зневірений й знесилений, але вільний (іноді аж занадто

вільний), миролюбний і славетний народ.

Будьмо гідними історії свого народу, в якій на одному з важливіших місць стоїть слава Січ Запорізька, яка не є далеким минулим, а існує як біографія нашого народу в цілому та кожного українця окремо, як жива душа України та кожної людини. Михайло Слабошпицький казав: "Козацтво - дивовижний випадок у всій світовій історії. Народ, який, не маючи своєї державності, створив регулярні збройні сили, що є неодмінною ознакою державності..." [1, с.40].

Література

1. Слабошпицький М. З голосу нашої Клію / М.Слабошпицький. – К.: Махаон-Україна, 1999. – С.34-40.
2. Чайковський А., Шевченко В. / А.Чайковський, В.Шевченко // посібник з історії України. – К., 2009. – 230с.
3. Яворницький Д. І. Історія запорожських козаків / Д.І.Яворницький. - том I., II., III. – Львів: Світ, 2010.

УДК 791.83.03(6)

Петелько С. В.

ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА АФРИКАНСЬКОГО КОНТИНЕТУ

В статті розглядаються жанрово-стильові аспекти історії циркового мистецтва Африки.

Ключові слова: циркове мистецтво, театральні-сценічне видовище.

In article are considered genre and stylistic aspects of the history of circus art.

Keywords: circus, theatrical stage spectacle.

Народне мистецтво практично в усій історії африканського цирку широко представлене в найрізноманітніших циркових жанрах. Фольклорно-етнографічна специфіка африканських культур на благодатному ґрунті циркового мистецтва завжди робила яскравим рішення циркових номерів, а також сприяла підвищеному інтересу та успіху у глядача. Використання в цирку народної стилізації пов'язане з розмаїттям циркових жанрів та їх історичними зв'язками з традиціями та звичаями народів Африки.

Деякі жанри сучасного африканського цирку виникли на ґрунті трудових навичок, інші зобов'язані своїм походженням релігійно-обрядовим та сакральним діям, треті прийшли на арену зі спортивних ігор.

Наприклад, з давніх давен відомі виступи канатоходців. Це видовище виникло з першими навичками балансування, які здобули африканські майстри плетіння дротів та проволоки. Прагнучи якомога сильніше витягнути цей виріб, а також перевірити його міцність, виробники натягували джутовий (пеньковий або вовняний) канат, дріт, проволоку між деревами та ставали на нього ногами, спираючись на палицю, стрибали на ньому, сідали, бігали, ходили, а інколи це одночасно робило декілька осіб. Поступово у таких людей з'являлося відчуття балансу. Найбільш спритні африканці вже вміли стояти на канаті, не тримаючись за палицю та зберігаючи рівновагу, а потім навчилися ходити за допомогою палиці. Можемо припустити, що серед майстрів зав'язувалися й змагання: хто довше простоїть, хто більше пройде по канату. У таких незвичних змаганнях це знаряддя почали піднімати вище й вище. Поступово вміння балансувати перетворилося в мистецтво еквілібристики.

Спочатку це були найпростіші вправи на канаті: присідання на коліно, ходіння з зав'язаними очима, а пізніше - вже у мандрівних цирках - канатоходці почали балансувати з лампою на голові або окропом у глечуку, утримувати рівновагу сидячи на стільці, встановленому на канат, та переносити партнера, що сидить на плечах. Цей «репертуар»